

EUROPAPARLAMENTS- OG RÅDS DIREKTIV 2001/84/EF

2004/EØS/29/26

av 27. september 2001

om følgerett til fordel for opphavsmannen til et originalkunstverk(*)

EUROPAPARLAMENTET OG RÅDET FOR DEN EUROPEISKE UNION HAR —

under henvisning til traktaten om opprettelse av Det europeiske fellesskap, særlig artikkel 95,

under henvisning til forslag fra Kommissjonen⁽¹⁾,

under henvisning til uttalelse fra Den økonomiske og sosiale komité⁽²⁾,

etter framgangsmåten fastsatt i traktatens artikkel 251⁽³⁾, på grunnlag av Forlikskomiteens felles forslag av 6. juni 2001, og

ut fra følgende betraktninger:

- 1) Innenfor opphavsretten er følgeretten en uavhengelig og ufravigelig rett som gir opphavsmannen til et originalverk av bildekunst rett til en økonomisk andel ved ethvert videresalg av det aktuelle verket.
- 2) Følgeretten er en avkastningsbringende rett som gjør det mulig for opphavsmannen/kunstneren å motta vederlag for hvert videresalg av verket. Gjenstanden for følgeretten er det fysiske verket, dvs. det medium det beskyttede verket inngår i.
- 3) Hensikten med følgeretten er å sikre opphavsmenn til bildekunstverker en del av det økonomiske utbyttet som deres originalverker frambringer. Følgeretten bidrar til å skape balanse mellom den økonomiske situasjonen til bildekunstverkenes opphavsmenn og situasjonen til andre kunstnere, som drar fordeler av den senere utnyttningen av sine verker.
- 4) Følgeretten er en integrert del av opphavsretten og utgjør en vesentlig særrettighet for opphavsmenn. Ved at følgerett innføres i alle medlemsstater, dekkes behovet for å sikre kunstnere et hensiktsmessig og ensartet vernnivå.
- 5) I samsvar med traktatens artikkel 151 nr. 4 skal Fellesskapet ta kulturelle forhold i betraktning når det utøver sin virksomhet i henhold til andre bestemmelser i traktaten.
- 6) I Bern-konvensjonen om vern av litterære og kunstneriske verk er det fastsatt at følgeretten kan gjøres gjeldende bare dersom lovgivningen i den stat opphavsmannen er hjemmehørende i, tillater dette. Følgeretten er dermed valgfri og underlagt gjensidighetsprinsippet. Som vist

i dommen av 20. oktober 1993 i de forente saker C-92/92 og C-326/92 Phil Collins mfl.⁽⁴⁾, følger det av De europeiske fellesskaps domstols rettspraksis med hensyn til anvendelse av prinsippet om likebehandling fastsatt i traktatens artikkel 12, at nasjonale bestemmelser som inneholder gjensidighetsbestemmelser ikke kan legges til grunn for å nekte andre medlemsstaters statsborgere de rettigheter som innrømmes statsborgere i en medlemsstat. Anvendelsen av slike bestemmelser i fellesskapsammenheng er i strid med prinsippet om likebehandling, som følger av forbudet mot enhver forskjellsbehandling på grunnlag av nasjonalitet.

- 7) På bakgrunn av den gradvise internasjonaliseringen av fellesskapsmarkedet for moderne kunst og samtidskunst, som framskyndes av virkningene av den nye økonomien, og i en rettsstilstand der få stater utenfor Den europeiske union anerkjenner følgeretten, er det av vesentlig betydning at Det europeiske fellesskap på utenrikspolitisk nivå innleder forhandlinger med henblikk på å gjøre artikkel 14b i Bern-konvensjonen obligatorisk.
- 8) Nettopp fordi det finnes et slikt internasjonalt marked samtidig som følgeretten ikke finnes i flere medlemsstater, og fordi det er store forskjeller mellom de nasjonale rettsordener som anerkjenner denne retten, er det nødvendig å fastsette overgangsbestemmelser med hensyn til både ikrafttredelse og materiell regulering av følgeretten, som vil bidra til å opprettholde det europeiske markeds konkurransevne.
- 9) Følgeretten er på det nåværende tidspunkt fastsatt i den nasjonale lovgivningen til de fleste av medlemsstatene. Den lovgivning som eksisterer, har visse ulikheter, særlig med hensyn til hvilke verker som dekkes, hvem som er rettighetshaver, vederlagssatsen, hvilke transaksjoner som er underlagt retten og grunnlaget for beregning av vederlag. Hvorvidt følgeretten får anvendelse eller ikke, har en betydelig innvirkning på konkurransevilkårene i det indre marked, siden en eventuell betalingsplikt på grunnlag av følgerett er noe enhver som ønsker å selge et kunstverk må ta i betraktning. Følgeretten er dermed en faktor som bidrar til konkurransevidning samt til flytting av salgsvirksomhet innenfor Fellesskapet.
- 10) Slike ulikheter med hensyn til følgerettens eksistens og anvendelse i medlemsstatene har en direkte negativ virkning på hvorvidt det indre marked for kunstverker fungerer tilfredsstillende i henhold til traktatens artikkel 14. I slike situasjoner utgjør traktatens artikkel 95 det hensiktsmessige rettslige grunnlag.

(*) Denne fellesskapsrettsakten, kunngjort i EFT L 272 av 13.10.2001, s. 32, er omhandlet i EØS-komiteens beslutning nr. 170/2002 av 6. desember 2002 om endring av EØS-avtalens vedlegg XVII (Opphavsrett), se EØS-tillegget til *Den europeiske unions tidende* nr. 9 av 13.2.2003, s. 24.

⁽¹⁾ EFT C 178 av 21.6.1996, s. 16, og EFT C 125 av 23.4.1998, s. 8.

⁽²⁾ EFT C 75 av 10.3.1997, s. 17.

⁽³⁾ Europaparlamentsuttalelse av 9. april 1997 (EFT C 132 av 28.4.1997, s. 88), bekreftet 27. oktober 1999, Rådets felles holdning av 19. juni 2000 (EFT C 300 av 20.10.2000, s. 1) og europaparlamentsbeslutning av 13. desember 2000 (EFT C 232 av 17.8.2001, s. 173). Europaparlamentsbeslutning av 3. juli 2001 og rådsbeslutning av 19. juli 2001.

⁽⁴⁾ Samling 1993 I, s. 5145.

- 11) Fellesskapets mål, som nedfelt i traktaten, er blant annet å skape grunnlag for en stadig nærmere sammenslutning mellom de europeiske folk, å styrke forbindelsene mellom Fellesskapets medlemsstater og å sikre dem økonomisk og sosial framgang gjennom felles innsats for å fjerne skrankene som deler Europa. For dette formål inneholder traktaten bestemmelser om opprettelse av et indre marked der hindringer for det frie varebytte, adgangen til å yte tjenester og etableringsfriheten er avskaffet, og om innføring av en ordning som sikrer at det ikke skjer en vridning av konkurransen i det indre marked. En harmonisering av medlemsstatenes lovgivning om følgeretten vil bidra til å virkeliggjøre disse målene.
- 12) Ved sjette rådsdirektiv (77/388/EØF) av 17. mai 1977 om harmonisering av medlemsstatenes lovgivning med hensyn til omsetningsavgift - Felles merverdiavgiftssystem: ensartet avgiftsgrunnlag⁽¹⁾, innføres gradvis et fellesskapssystem for skatter og avgifter som får anvendelse på blant annet kunstverker. Skattemessige tiltak alene er ikke tilstrekkelig til å sikre at kunstmarkedet fungerer harmonisk. Dette målet kan ikke nås uten harmonisering på området følgerett.
- 13) Eksisterende lovgivningsmessige forskjeller som har en forstyrrende virkning på det indre markedes virkemåte, bør fjernes og det bør forhindres at nye forskjeller oppstår. Det er ikke behov for å fjerne eller forhindre forskjeller som ikke forventes å skade det indre markedes virkemåte.
- 14) En forutsetning for at det indre marked skal kunne fungere godt er at det ikke oppstår vridning av konkurransevilkårene. Forskjeller mellom nasjonale bestemmelser for følgerett fører til konkurransevridning og flytting av salgsvirksomhet innenfor Fellesskapet samt forskjellsbehandling av kunstnere på grunnlag av hvor kunstverkene deres blir solgt. Dette spørsmålet har derfor tverrnasjonale aspekter som ikke kan bli regulert på en tilfredsstillende måte ved tiltak på medlemsstatsplan. Manglende fellesskapstiltak vil være i strid med traktatens krav om å bringe konkurransevridning og forskjellsbehandling til opphør.
- 15) Tatt i betraktning omfanget av forskjellene mellom nasjonale bestemmelser er det derfor nødvendig å vedta harmoniseringstiltak for å avhjelpe forskjeller mellom medlemsstatenes lovgivning på områder der slike forskjeller kan skape eller opprettholde vridning av konkurransevilkårene. Det synes likevel ikke nødvendig å harmonisere alle bestemmelsene i medlemsstatenes lovgivning om følgerett, og for å gi så stort rom for nasjonal beslutningstaking som mulig, er det tilstrekkelig
- å begrense harmoniseringen til de nasjonale bestemmelser som har den mest direkte innvirkningen på det indre markedes virkemåte.
- 16) Dette direktiv samsvarer derfor i sin helhet med nærhets- og forholdsmessighetsprinsippet som fastsatt i traktatens artikkel 5.
- 17) I henhold til rådsdirektiv 93/98/EØF av 29. oktober 1993 om harmonisering av vernetiden for opphavsrett og visse nærstående rettigheter⁽²⁾ varer opphavsretten i 70 år etter opphavsmannens død. Følgeretten bør ha samme varighet. Følgelig kan bare originalverker av moderne kunst og samtidskunst komme inn under virkeområdet for følgeretten. For at denne rett skal kunne innføres i rettsordenen i de medlemsstater som ved dette direktivs vedtakelse ikke anvender følgerett for kunstnere, og for at markedsdeltakere i disse medlemsstatene gradvis skal kunne tilpasse seg nevnte rett samtidig som de opprettholder sin økonomiske levedyktighet, bør de aktuelle medlemsstatene i en begrenset overgangsperiode gis rett til å velge ikke å anvende følgerett for dem som er rettighetshavere etter kunstnerens død.
- 18) Følgerettens virkeområde bør utvides til å omfatte alt videresalg, unntatt videresalg som utføres direkte mellom personer som handler som privatpersoner uten deltaking av en profesjonell aktør på kunstmarkedet. Denne retten bør ikke utvides til å omfatte videresalg fra privatpersoner til ideelle museer som er åpne for publikum. Med hensyn til den særskilte situasjonen til kunstgallerier som kjøper kunstverker direkte fra opphavsmannen, bør medlemsstatene ha mulighet til å frita fra følgerett videresalg som skjer innen tre år etter anskaffelsen av verket. Kunstnerens interesser bør også ivaretas ved å begrense dette unntaket til å gjelde videresalg der videresalgsprisen ikke overstiger 10 000 euro.
- 19) Det bør gjøres klart at den harmonisering som dette direktiv innebærer, ikke får anvendelse på forfattere og komponisters originalmanuskripter.
- 20) Det bør fastsettes effektive regler på grunnlag av erfaringer som allerede er oppnådd på nasjonalt plan med hensyn til følgerett. Vederlaget bør beregnes som en prosent av salgsprisen, og ikke av et verks økning i verdi i forhold til den opprinnelige.
- 21) De kategorier kunstverker som er omfattet av følgeretten bør harmoniseres.

⁽¹⁾ EFT L 145 av 13.6.1977, s. 1. Direktivet sist endret ved direktiv 1999/85/EF (EFT L 277 av 28.10.1999, s. 34).

⁽²⁾ EFT L 290 av 24.11.1993, s. 9.

- 22) Gjennom ikke å anvende følgerett for beløp under minstebeløpsgrensen kan man unngå uforholdsmessig høye innkrevings- og forvaltningskostnader i forhold til kunstnerens utbytte. I samsvar med nærhetsprinsippet bør medlemsstatene likevel ha rett til å fastsette nasjonale beløpsgrenser som er lavere enn fellesskapsbeløpsgrensen, for å fremme nye kunstneres interesser. På grunn av de lave beløpene er det ikke forventet at dette unntaket vil ha noen betydelig virkning på det indre markeds virkemåte.
- 23) De enkelte medlemsstaters satser for anvendelse av følgeretten varierer for tiden betydelig. For at det indre marked for moderne kunst og samtidskunst skal fungere effektivt er det viktig at det fastsettes mest mulig ensartede satser.
- 24) For å ivareta de motstridende interessene i markedet for originalkunstverker er det ønskelig å fastsette et system med fallende satser for ulike prissjikt. Det er viktig å redusere risikoen for flytting av salgsvirksomhet og omgåelse av fellesskapsreglene for følgerett.
- 25) Det bør i prinsippet være selger som betaler vederlaget. Medlemsstatene bør ha mulighet til å fastsette unntak fra dette prinsippet med hensyn til betalingsansvaret. Selger er den person eller det foretak i hvis navn salget er gjennomført.
- 26) Det bør innføres en mulighet for regelmessige justeringer av beløpsgrensen og satsene. For dette formål bør Kommisjonen pålegges oppgaven å utarbeide regelmessige rapporter om den faktiske anvendelsen av følgeretten i medlemsstatene og om innvirkningen på kunstmarkedet i Fellesskapet, og eventuelt legge fram forslag til endringer av dette direktiv.
- 27) Det må fastsettes hvem som har rett til følgerettsvederlag samtidig som det tas behørig hensyn til nærhetsprinsippet. Dette direktiv bør derfor ikke berøre medlemsstatenes arverettslovgivning. Rettighetshaverne etter opphavsmannen må likevel fullt ut kunne nyte godt av følgeretten etter opphavsmannens død, ihvertfall etter at ovennevnte overgangsperiode er utløpt.
- 28) Medlemsstatene er ansvarlige for å regulere utøvelsen av følgeretten, særlig med hensyn til hvordan den blir forvaltet. Forvaltningen kan eventuelt overlates til en rettighetshaverorganisasjon. Medlemsstatene bør sikre at rettighetshaverorganisasjonene arbeider på en åpen og effektiv måte. Medlemsstatene bør også sikre at vederlag som er tiltenkt opphavsmenn fra andre medlemsstater,

faktisk blir innkrevd og utbetalt. Dette direktiv berører ikke medlemsstatenes ordninger og avtaler for innkreving og utbetaling.

- 29) Følgeretten bør omfatte bare borgere i Fellesskapet samt opphavsmenn fra tredjestater som gir tilsvarende vern til opphavsmenn som er borgere av en medlemsstat. En medlemsstat bør ha muligheten til å utvide denne retten til utenlandske opphavsmenn som har sitt vanlige bosted i den medlemsstaten.
- 30) Det bør opprettes passende ordninger for kontroll av transaksjoner for på en praktisk måte å sikre en effektiv anvendelse av følgeretten i medlemsstatene. Dette betyr også en rett for opphavsmannen eller vedkommendes representant til å innhente alle nødvendige opplysninger fra den fysiske eller juridiske person som er forpliktet til å betale vederlaget. Medlemsstater som innfører kollektiv forvaltning av følgeretten, kan også fastsette at bare de organer som er ansvarlige for den kollektive forvaltningen, har rett til å innhente opplysninger —

VEDTATT DETTE DIREKTIV:

KAPITTEL I

VIRKEOMRÅDE

Artikkel 1

Følgerettens gjenstand

1. Medlemsstatene skal til fordel for opphavsmannen til et originalkunstverk fastsette en følgerett, som defineres som en uavhengelig rett som opphavsmannen heller ikke på forhånd kan gi avkall på, og som gir rett til å motta et vederlag på grunnlag av salgsprisen som oppnås ved ethvert videresalg etter opphavsmannens første avhending av verket.
2. Den rett som er nevnt i nr. 1 får anvendelse på alt videresalg der profesjonelle aktører på kunstmarkedet er involvert som selgere, kjøpere eller formidlere, herunder auksjonshus, kunstgallerier og generelt alle kunsthandlere.
3. Medlemsstatene kan fastsette at retten som er nevnt i nr. 1 ikke får anvendelse på videresalg når selgeren har anskaffet verket direkte fra opphavsmannen under tre år før videresalget, og når videresalgsprisen ikke overstiger 10 000 euro.
4. Vederlaget skal betales av selgeren. Medlemsstatene kan fastsette at en av de andre fysiske eller juridiske personene som er nevnt i nr. 2 enn selgeren skal ha ansvaret for å betale vederlaget knyttet til følgeretten, enten alene eller sammen med selgeren.

*Artikkel 2***Kunstverker som omfattes av følgeretten**

1. I dette direktiv menes med «originalkunstverker», bildekunstverker som kollasjer, malerier, tegninger, stikk, trykk, litografier, skulpturer, bildetepper, keramikk, glassvarer og fotografier, såfremt de er utført av kunstneren selv eller er eksemplarer som regnes som originalkunstverker.

2. Eksemplarer av kunstverker som omfattes av dette direktiv, som er utført i begrenset antall av kunstneren selv eller under vedkommendes ansvar, skal for dette direktivs formål regnes som originalkunstverk. Slike eksemplarer vil normalt være nummerert, signert eller på annen måte behørig autorisert av kunstneren.

KAPITTEL II

SÆRLIGE BESTEMMELSER*Artikkel 3***Beløpsgrense**

1. Medlemsstatene skal fastsette en minste salgspris som utgjør grensen for når de salg som er nevnt i artikkel 1, omfattes av følgeretten.

2. Denne minste salgsprisen kan under ingen omstendigheter overstige 3 000 euro.

*Artikkel 4***Satser**

1. Vederlaget som er nevnt i artikkel 1 skal fastsettes etter følgende satser:

- 4 % for den del av salgsprisen som ikke overstiger 50 000 euro,
- 3 % for den del av salgsprisen som ligger mellom 50 000,01 euro og 200 000 euro,
- 1 % for den del av salgsprisen som ligger mellom 200 000,01 euro og 350 000 euro,
- 0,5 % for den del av salgsprisen som ligger mellom 350 000,01 euro og 500 000 euro,
- 0,25 % for den del av salgsprisen som overstiger 500 000 euro.

Det samlede vederlaget kan uansett ikke overstige 12 500 euro.

2. Som unntak fra nr. 1 kan medlemsstatene anvende en sats på 5 % for den del av salgsprisen som er nevnt i nr. 1 bokstav a).

3. Dersom minste salgspris fastsettes lavere enn 3 000 euro, skal medlemsstaten likeledes fastsette den sats som skal anvendes på den del av salgsprisen som ligger mellom denne og 3 000 euro, og denne satsen kan ikke være lavere enn 4 %.

*Artikkel 5***Utregningsgrunnlag**

Salgsprisene som er nevnt i artikkel 3 og 4 er uten avgifter.

*Artikkel 6***Personer med rett til å motta følgerettsvederlag**

1. Vederlaget som er fastsatt i artikkel 1 skal betales til verkets opphavsmann, og med forbehold for artikkel 8 nr. 2, til rettsetterfølgerne etter opphavsmannens død.

2. Medlemsstatene kan fastsette obligatorisk eller valgfri kollektiv forvaltning av vederlaget fastsatt i artikkel 1.

*Artikkel 7***Tredjestatsborgere med rett til å motta følgerettsvederlag**

1. Medlemsstatene skal fastsette at opphavsmenn som er borgere i tredjestater, og med forbehold for artikkel 8 nr. 2, deres rettsetterfølgere, skal omfattes av følgeretten i samsvar med dette direktiv og lovgivningen i den aktuelle medlemsstaten bare dersom lovgivningen i den staten der opphavsmannen eller vedkommendes rettsetterfølger er borger, gir følgerettsvern for opphavsmenn fra medlemsstatene og deres rettsetterfølgere.

2. Kommisjonen skal på grunnlag av opplysninger fra medlemsstatene så snart som mulig utarbeide en veiledende liste over de tredjestater som oppfyller vilkåret i nr. 1. Denne listen skal ajourføres.

3. Enhver medlemsstat kan behandle opphavsmenn som ikke er borgere i en medlemsstat, men som har sitt vanlige bosted i medlemsstaten, på samme måte som sine egne borgere med hensyn til følgerettsvern.

*Artikkel 8***Vernetid for følgeretten**

1. Vernetiden for følgeretten skal tilsvare den som er fastsatt i artikkel 1 i direktiv 93/98/EØF.

2. Som unntak fra nr. 1 behøver ikke de medlemsstater som ikke anvender følgeretten (på den ikrafttredelsesdato som er nevnt i artikkel 13), i en periode som utløper senest 1. januar 2010, anvende følgerett for kunstnerens rettsetterfølgere etter kunstnerens død.

3. En medlemsstat som nr. 2 får anvendelse på, kan gis en frist på ytterligere to år før den må anvende følgerett til fordel for kunstnerens rettsetterfølgere etter vedkommendes død, dersom dette er nødvendig for at markedsdeltakerne i medlemsstaten gradvis skal kunne tilpasse seg følgerettssystemet samtidig som de opprettholder sin økonomiske levedyktighet. Minst tolv måneder før utløpet av fristen nevnt i nr. 2, skal medlemsstaten informere Kommisjonen og framlegge sine grunner slik at Kommisjonen etter hensiktsmessige høringer kan avgi sin uttalelse senest tre måneder etter mottak av denne informasjonen. Dersom medlemsstaten ikke følger Kommisjonens uttalelse, skal den innen en måned underrette Kommisjonen om dette, og begrunne sin avgjørelse. Meldingen og begrunnelsen fra medlemsstaten samt Kommisjonens uttalelse skal offentliggjøres i *De Europeiske Fellesskaps Tidende* og oversendes Europaparlamentet.

4. Dersom det innen utløpet av fristen nevnt i artikkel 8 nr. 2 og 3 oppnås positive resultater i internasjonale forhandlinger om utvidelse av følgeretten på internasjonalt plan, skal Kommisjonen framlegge passende forslag.

Artikkel 9

Rett til å innhente opplysninger

Medlemsstatene skal fastsette at de berettigede personer etter artikkel 6, i en periode på tre år etter videresalget, kan kreve at de profesjonelle aktørene på kunstmarkedet som er nevnt i artikkel 1 nr. 2 framlegger alle opplysninger som kan være nødvendige for å sikre utbetaling av vederlag i forbindelse med videresalget.

KAPITTEL III

SLUTTBESTEMMELSER

Artikkel 10

Anvendelse over tid

Dette direktiv får anvendelse på alle originalkunstverker som definert i artikkel 2 som 1. januar 2006 fortsatt vernes av medlemsstatenes lovgivning om opphavsrett, eller som på det tidspunktet oppfyller kriteriene for vern i henhold til bestemmelsene i dette direktiv.

Artikkel 11

Revisjonsbestemmelse

1. Kommisjonen skal innen 1. januar 2009 og deretter hvert fjerde år framlegge for Europaparlamentet, Rådet og Den økonomiske og sosiale komité en rapport om gjennomføringen og virkningene av dette direktiv, med særlig vekt på konkurranseevnen til fellesskapsmarkedet for moderne kunst og samtidskunst, særlig med hensyn til Fellesskapets stilling i forhold til relevante markeder som ikke anvender følgerett samt på å fremme kunstnerisk utfoldelse og på forvaltningsreglene i medlemsstatene. Kommisjonen skal særlig undersøke virkningene på det indre marked og følgene av innføringen av følgerett i de medlemsstater som ikke anvendte den i nasjonal lovgivning før dette direktivs ikrafttredelse. Kommisjonen skal eventuelt framlegge forslag til tilpasninger av minstebeløpsgrensen og vederlagssatsene for å ta hensyn til endringene på området, forslag med hensyn til det høyeste beløpet som er fastsatt i artikkel 4 nr. 1 samt alle andre forslag den finner nødvendige for å gjøre dette direktiv mer effektivt.

2. Et kontaktutvalg skal nedsettes. Det skal være sammensatt av representanter for vedkommende myndigheter i medlemsstatene. Det skal ledes av en representant for Kommisjonen og skal samles enten på initiativ fra lederen eller på anmodning fra en medlemsstats delegasjon.

3. Utvalgets oppgaver skal være følgende:

- organisere samråd om alle spørsmål som oppstår i tilknytning til anvendelsen av dette direktiv,
- lette utvekslingen av informasjon mellom Kommisjonen og medlemsstatene om den relevante utviklingen på kunstmarkedet i Fellesskapet.

Artikkel 12

Gjennomføring

1. Medlemsstatene skal innen 1. januar 2006 sette i kraft de lover og forskrifter som er nødvendige for å etterkomme dette direktiv. De skal umiddelbart underrette Kommisjonen om dette.

Disse bestemmelsene skal, når de vedtas av medlemsstatene, inneholde en henvisning til dette direktiv, eller det skal vises til direktivet når de kunngjøres. Nærmere regler for henvisningen fastsettes av medlemsstatene.

2. Medlemsstatene skal oversende Kommisjonen teksten til de internrettslige bestemmelser som de vedtar på det området dette direktiv omhandler.

Artikkel 13

Ikrafttredelse

Dette direktiv trer i kraft den dag det kunngjøres i *De Europeiske Fellesskaps Tidende*.

Artikkel 14

Adressater

Dette direktiv er rettet til medlemsstatene.

Utferdiget i Brussel, 27. september 2001.

For Europaparlamentet

N. FONTAINE

President

For Rådet

C. PICQUÉ

Formann